

УДК 378:005.334(477)

ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗВО В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕННОСТІ

Г.І. Хімічева, д.т.н, професор

Київський національний університет технологій та дизайну

А.П. Волівач, ст. викладач

Київський національний університет технологій та дизайну

Ключові слова: чинники й рівні ризику ЗВО, освітня діяльність, шкала оцінювання.

Метою даних досліджень є аналіз чинників, що впливають на ризики освітньої діяльності ЗВО.

На сьогодні, умови ринку праці та вимоги роботодавців (стейкхолдерів) потребують від закладів вищої освіти (ЗВО) особливої уваги до надання освітніх послуг, зокрема їх якості. Враховуючи досвід європейського простору вищої освіти, національним ЗВО для випуску висококваліфікованого компетентного спеціаліста доцільно застосовувати у своїй діяльності ризик-орієнтований підхід.

Згідно з діючим законодавством [1] надання освітніх послуг передбачає організацію та проведення освітнього процесу за відповідною освітньою програмою. При цьому, курси дисциплін повинні базуватись на сучасних інформаційних технологіях і пріоритетних напрямках науки й техніки, зі своєчасним оновленням матеріально-технічного забезпечення.

Слід зазначити, що сучасний розвиток будь-якої галузі економіки у тому числі й освітньої розвивається в умовах невизначеності. Це пов'язано з суттєвими змінами в економічному, політичному й суспільному житті держави та спонукає до виникнення ризиків. Закладам вищої освіти, які готують фахівців за різними рівнями освіти та формами навчання також притаманні дані ризики.

Для оцінювання ризиків освітньої діяльності Кабінетом Міністрів України була прийнята Постанова «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері вищої освіти та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Державною службою якості освіти» [2]. Згідно з цією Постановою, Державна служба якості освіти України оцінює ступінь ризику ЗВО за 100 бальною шкалою, за сімома наступними ризик-орієнтованими критеріями [2]:

- 1) чисельність здобувачів вищої освіти за останні три роки;
- 2) кількість науково-педагогічних (педагогічних) працівників, працевлаштованих за основним місцем роботи;
- 3) стан оприлюднення на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти визначених законодавством документів та інформації;
- 4) кількість порушень вимог законодавства у сфері вищої освіти, виявлених за результатами заходів державного нагляду (контролю),

проведених протягом останніх п'яти років, що передують плановому періоду;

- 5) наявність відокремлених структурних підрозділів;
- 6) наявність іноземних здобувачів вищої освіти;
- 7) частка неакредитованих спеціальностей, освітніх програм.

Практичний досвід доводить, що кожний критерій доцільно оцінювати за одиничними показниками, наприклад такими, як наведено у роботі [3]. Такий підхід дозволяє більш точно і достовірно оцінити кожен з критеріїв і надає більш об'єктивну інформацію стосовно діяльності ЗВО. Крім того, критерії, що наведені в Постанові [2] не враховують такий аспект, як реальна частка дієвих технічних спеціальностей та їх освітніх програм, на яких саме і базується економіка будь-якої держави. На наш погляд, це негативно впливає на розвиток національної економіки та держави в цілому.

Шкала наведена в Постанові [2] має три ступені ризику – незначний, середній, високий та оцінюється в балах. Так незначний ступінь ризику знаходиться в межах від 0 до 20 балів, середній – від 21 до 40 балів; високий від 41 до 100 балів.

Державною службою якості освіти України досліджувались 307 закладів вищої освіти різних форм власності, які станом на 2019 рік внесли офіційну інформацію в ЄДЕБО. За результати досліджень була побудована діаграма (рис. 1).

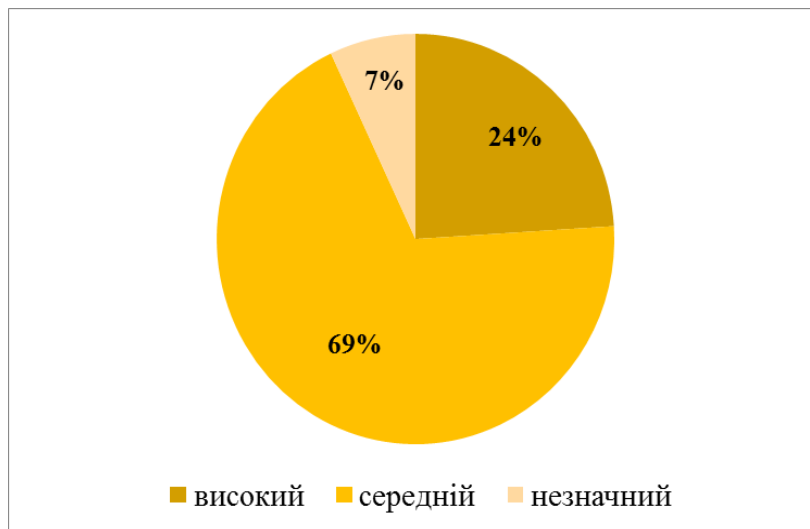

Рисунок 1 – Відсоток ступеню ризику ЗВО

Як бачимо з наведених результатів серед 307 ЗВО – 24% ЗВО потрапили до високого ступеня ризику, 69% ЗВО – до середнього ступеня ризику та 7% ЗВО – незначного ступеня ризику.

При цьому високий рівень знаходиться в межах від 45 до 70 балів. Серед високого ступеня ризику, найвищий ступінь ризику – 70 балів має один ЗВО, це приватне акціонерне товариство «Приватний вищий навчальний заклад «Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій»», інші 7 ЗВО – 65 балів; 10 – 60 балів; 7 – 55 балів; 22 – 50 балів; 27 – 45 балів. Всього до високого ступеня ризику увійшло 74 ЗВО.

Серед середнього ступеня ризику – 50 ЗВО мають 40 балів; 60 – 35 балів; 52 – 30 балів; 51 – 25 балів. Всього до середнього ступеня ризику увійшло – 213 ЗВО. До незначного ступеня ризику увійшло 20 ЗВО, які отримали 20 балів, тобто знаходяться на межі з середнім ступенем ризику [4].

Таке дослідження Державною службою якості освіти України проводиться для визначення періодичності планових заходів на наступний рік, у нашому випадку на 2021 рік. Слід зазначити, що планові заходи державного нагляду (контролю) у сфері вищої освіти здійснюються за наступною періодичністю [2]: з високим ступенем ризику – не частіше одного разу на два роки; із середнім ступенем ризику – не частіше одного разу на три роки; з незначним ступенем ризику – не частіше одного разу на п'ять років.

Також, Постановою [2] передбачено збільшення терміну в 1,5 раза для ЗВО, якщо результати планових та позапланових їх перевірок протягом останніх шести років попали до середнього ступеня ризику та протягом останніх десяти років до незначного ступеня ризику, у разі, якщо не було виявлено порушень щодо вимог законодавства сфери вищої освіти.

Таким чином, проведені дослідження доводять, що закладам вищої освіти необхідно проводити постійний моніторинг своєї діяльності, звертаючи найбільшу увагу на ризик-орієнтовані критерії, від яких залежить їх конкурентоспроможність в цілому.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту : Закон України № 1556-VII Редакція від 25.09.2020, підстава – 849-IX [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері вищої освіти та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Державною службою якості освіти : Постанова КМУ № 982 від 21.11.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-dzhennya-gospodarskoyi-diyalnosti-u-sferi-vishchoyi-osviti-ta-viznachayetsya-periodichnist-provedennya-planovih-zahodiv-derzhavnogo-naglyadu-kontrolyu-derzhavnoyu-sluzhboyu-yakosti-osviti>

3. Хімичева Г.І. Побудова кваліметричної моделі для оцінювання якості освітньої програми / Г.І. Хімичева, А.П. Волівач // Вісник інженерної академії України. – 2020. – № 1, с. 152 – 158.

4. Перелік суб'єктів господарювання за ступенями ризику від провадження господарської діяльності у сфері вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sqe.gov.ua/images/materials/%D0%92%D0%B8%D1%89%D0%B0%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%BA_%D0%97%D0%92%D0%9E_2020.docx